

Rahapoliitika osakond

TÖÖTURU ÜLEVAADE

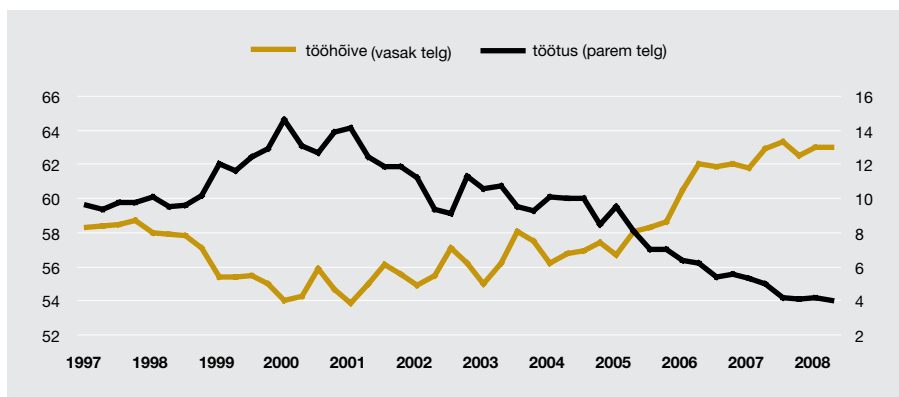
Diana Tur
Natalja Viilmann

Oktoober 2008

OLULISEMAD ARENGUSUUNAD 2008. AASTA ESIMESEL POOLEL

2008. aasta esimesel poolel tõusis põhiküsimuseks majanduse edasise jahtumise kulg ja kestus. Eestil on veel vähe majanduse tsüklilise käitumise kogemusi, mistõttu valitseb küllaltki suur ebakindlus selle kulgemise ennustamisel. Tööturu reaktsioon praegusele tsüklilisele aeglustumisele on seejuures oluline majanduse edasise arengu kujunemisel ning võib aidata nii olukorda normaliseerida kui ka põhjustada selle täiendavat pingestumist.

Eesti majandustsükli seekordne langus erineb väga palju varem kogetust (mis algas pärast 1998. aasta nn Vene kriisi) ning seetõttu on raske paralleele leida ka tööturu näitajate arengus¹. Eelmise languse ajal tõusis tööpuuduse määr suhteliselt kiiresti ja ulatuslikult – kolme aasta jooksul 5 protsendipunkti võrra (14,6%ni 2000. a I kvartalis). Sama näitaja reageering praegusele tsüklilisele majanduslangusele ei ole aga seni veel ennast ilmutanud ning tööpuuduse määr saavutas 2008. aasta II kvartalis viimaste aastate madalaima taseme ehk 4,0% (vt joonis 1). Lähitulevikus töötus tõenäoliselt siiski suureneb, kuigi märksa vähem kui varem. Nagu teiste riikide kogemus on näidanud, reageerib tööpuuduse määr majanduskliima jahenemisele 2–6 kvartali pikkuse viitajaga.

Joonis 1. Tööhõive ja töötuse määr (%)

Ka hõivatute arv ja tööhõive määr peaksid nõudluse vähenemisega rohkem kooskõlas olema. 2008. aasta II kvartalis oli hõivatuid vaid 0,3% vähem kui aasta tagasi, samal ajal kui majanduslangus oli -1,1%. Sellele eelnenud kiire kasvuperioodi eripäraks kujunes ulatuslik tööjõupuudus ning rohkete vabade töökohtade tekkimine paljudes ettevõtetes. Seetõttu tõi majandusaktiivsuse langus vähemalt esialgu kaasa vaid vabade töökohtade vähenemise ja tööjõupuuduse probleemi leevenemise, mitte niivõrd hõive alanemise.

¹ Tairi Rõõm „Majandustsükli pöördumise mõju tööturule“, Diplomaatia nr 57, mai 2008.

Tööjõunõudluse kiire kasvu aastatel on Eesti hõive määr tõusnud suuresti ka nende elanike toel, kellel oleks väiksema tööjõunõudluse korral tööd raskem leida. Näiteks 2006.-2007. aastal kasvas hõive 48 000 inimese võrra. Lisandunud töötajatest 26% olid pensioniealised, 17% õppivad noored, 15% eelnevalt heitunud ja 20% pikaajaliselt (üle kahe aasta) töötud. 2008. aasta II kvartalis hakkas mitteaktiivsete inimeste arv taas kasvama, suures osas pensioniealiste seas.

Liiga hoogne palgakasv, mis ületas viimase kahe aasta jooksul tugevalt tootlikkuse kasvu, tekitas tõsist muret tööjõuhinna paindlikkuse pärast. Majandus tsükli pöördudes hakkas palgakasvu tempo eelmise aasta keskel siiski mõnevõrra aeglustuma. Palgakasvu suure inertse töttu peaks tootlikkuse kasvuga tasakaalu saavutamine võtma aega 6–8 kvartalit. Eestis takistab nende näitajate kooskõla saavutamist avaliku sektori palkade tõstmine 2008. aasta alguses, mis majandus tsükli arengu seisukohast ei toimunud just kõige sobival ajal, kuid mis pikemas perspektiivis ei tohiks üldpilti muuta. Teises kvartalis avaliku sektori palgakasv aeglustus, alanedes juuniks juba 12,2%ni ehk üle 10 protsendipunkti võrra võrreldes näiteks veebruari näitajaga. Erasektoris aeglustus palgakasv veelgi selgemalt.

2008. aasta esimesel poolel jätkus ka 2007. aasta viimases kvartalis alanud reaalsalga kasvu kohandamine. Kui eelnevalt oli liigkiire sisenõudluse kasvu peamiseks põhjuseks ligikaudu 15%ni ulatuv reaalsalga kasv, siis hiljem hakkas palgakasvu tempo vaibuma. Esialgu pidurdas kasvu vaid kiirenend inflatsioon, kuid 2008. aastal lisandus sellele ka nominaalse palgakasvu aeglustumine. Teises kvartalis alanes reaalsalga kasvutempo juba 3,4%ni.

Eesti majanduse tasakaalustamatuse vähendamiseks on praegusel arenguetapil tähtis, et nominaalne palgakasv taanduks veelgi. Kuna tööturul on raske majandusaktiivsuse langusele hõive ja töötuse kaudu paindlikult reageerida², peaks suurem korrektsioon toimuma just palgakasvu puhul. Ettevõtted ei kiirusta töökohti vähendama, kuna neil on meeles eelnevad raskused töökohtade täitmisega, kuid pidurdavad palgakulude kasvu. Eesti suhteliselt paindliku palgakujundust (lisatasude võrdlemisi suurt osakaalu) arvestades ei saa majanduslanguse kestmisel välistada ka palgaväljamaksete kärpimist.

---

² Selle põhjused on tööealiste vähenev arv, migratsiooni lihtsus ja väike tööjõureserv.

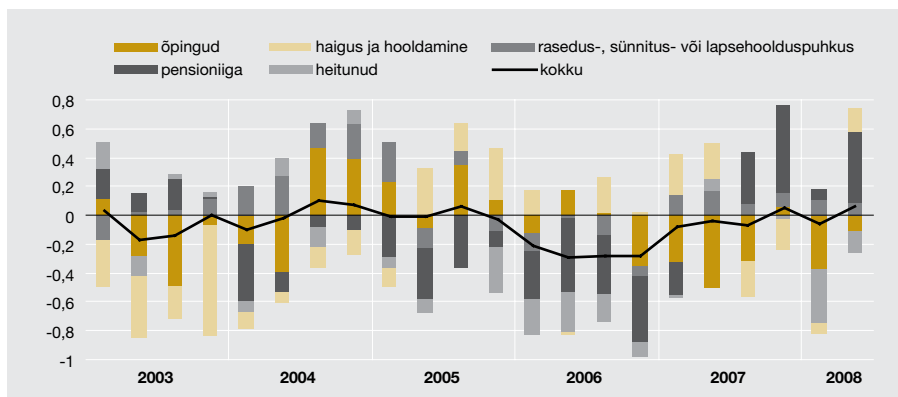
Tabel 1. Peamised tööturunäitajad

	Muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (%)						Muutus võrreldes eelmise aasta sama perioodiga (tuhat inimest)					
	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Rahvastik (1.01.2008)	-0,4	-0,3	-0,2	-0,2			-5,0	-3,6	-2,3	-2,3		
15-74aastaste hõivatus												
Tõjõud	-0,2	0,1	4,1	0,1	0,3	-1,4	-1,4	0,5	27,2	0,6	1,9	-9,6
hõivatud	0,2	2,0	6,4	1,4	1,5	-0,3	1,2	11,9	38,9	9,05	9,5	-2,0
töötlev tööstus	5,1	-0,9	-2,2	-1,2	-2,1	10,5	6,8	-1,4	-3,1	-1,6	-3,0	14,4
töötud	-3,9	-17,9	-22,4	-21,0	-20,9	-22,0	-2,6	-11,4	-12	-8,5	-7,6	-7,7
vähem kui 6 kuud	-17,2	-12,3	-15,6	-14,6	3,6	-16,8	-4,4	-2,6	-2,9	-2,3	0,5	-2,5
6-11 kuud	-9,8	-38,0	-7,0	-47,2	6,7	58,8	-1,0	-3,5	-0,4	-2,5	0,2	2,0
12 kuud või rohkem	9,2	-16,0	-30,1	-19,0	-43,0	-42,8	2,8	-5,3	-8,4	-3,7	-8,3	-7,1
24 kuud või rohkem	7,0	-15,3	-37,4	-21,9	-26,4	-32,2	1,4	-3,3	-6,8	-2,5	-2,8	-2,8
Mitteaktiivsed	0,3	0,1	-6,9	-0,9	-1,5	1,7	1,3	0,3	-27,0	-3,3	-5,5	6,1
Kokku	0,0	0,1	0,0	-0,3	-0,3	-0,3	0,0	0,8	0,5	-2,7	-3,6	-3,6
	Tase (%)						Muutus (protsendipunkti)					
Tõjõus osalemise määr	62,9	62,9	65,5	65,7	65,7	65,6	-0,1	0,0	2,6	0,2	0,4	-0,7
Tööhõive määr	56,8	57,9	61,6	62,6	63,0	63,0	0,1	1,1	3,7	1,0	1,2	0,1
Töötuse määr	9,7	7,9	5,9	4,7	4,2	4,0	-0,3	-1,8	-2,0	-1,2	-1,1	-1,0
Palk												
	Tase (krooni)						Muutus (%)					
Keskmine brutokuupalk	7287	8073	9350,5	11 260	12 337	13 306	8,4	10,8	16,2	20,4	19,5	15,2
töötlev tööstus	6696	7526	8823	10 659	11 383	12 166	8,4	12,4	17,6	20,8	16,3	12,3
Keskmine netokuupalk	5675	6411	7524	9038	10 034	10 711	9,6	13,0	17,4	20,1	20,3	15,6
Minimumpalk	2480	2690	3000	3600	4350	4350	14,8	8,5	11,5	20,0	20,8	20,8

TÖÖJÕU NÕUDLUS JA PAKKUMINE

Töäjõus osalemine ja mitteaktiivsus

2008. aasta esimesel poolel hakkas majandusaktiivsuse langus mõjutama töäjõus osalemise otsuseid. Kui tööhõive määr püsis veel küllaltki kõrge (15–74aastaste hulgas 63%), siis mitteaktiivsete³ arv oli tõusuteel: II kvartalis oli neid 359 000 ehk 6000 rohkem kui aasta tagasi. Mitteaktiivsus suurenes peamiselt pensionäride arvu kasvu tõttu – II kvartalis loobus tööturul osalemast 7700 pensionäri. Vähemal määral olid mitteaktiivsuse suurenemise taga tervislikud põhjused. Mõnevõrra suurendas mitteaktiivsete arvu ka rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkusel viibijate arvu kasv (vt joonis 2).

Joonis 2. Mitteaktiivsete arvu muut ja mitteaktiivsuse põhjused (a/a; tuhat inimest)

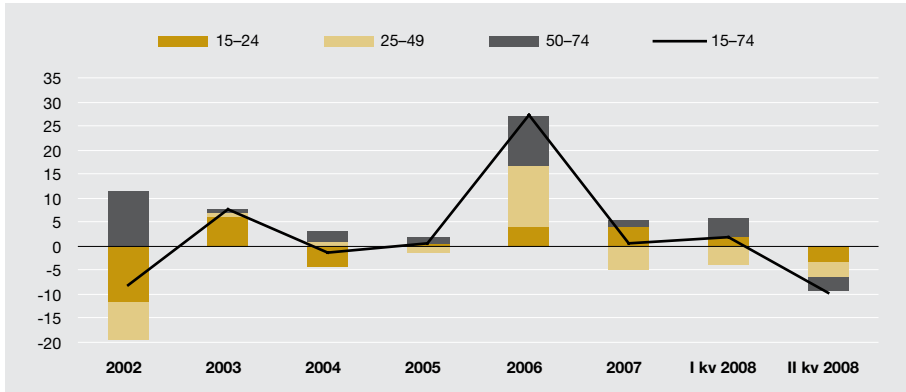
Piirkondade lõikes olid mitteaktiivsete arvu muutused tavapäraselt volatiilsed. Teises kvartalis kasvas mitteaktiivsete arv enam Kirde- ja Põhja-Eestis (vastavalt 4800 ja 5100 võrra aasta arvestuses).

Töäjõus osalemise määr⁴ kõikis 2008. aasta esimesel poolel veel üsna vähe, püsisdes eelneva aasta keskmisel tasemel (65,7%), kuigi tööealiste (15–74aastased) arv vähenes aastaga 3600 võrra. Seoses mitteaktiivsete arvu kasvuga alanes töäjõus osalemise määr II kvartalis aastataguse näitajaga võrreldes siiski 0,7 protsendipunkti võrra 65,5%ni.

2008. aasta I kvartalis jätkus varasema aasta tendents, kus töäjõud kasvas nooremate ehk 15–24aastaste ja vanemate ehk 50–74aastaste toel ning parimas tööeas aktiivsete inimeste arv vähenes. Teises kvartalis aga olukord muutus ning töäjõud vähenes kõikides vanuserühmades peaaegu võrdselt (vt joonis 3).

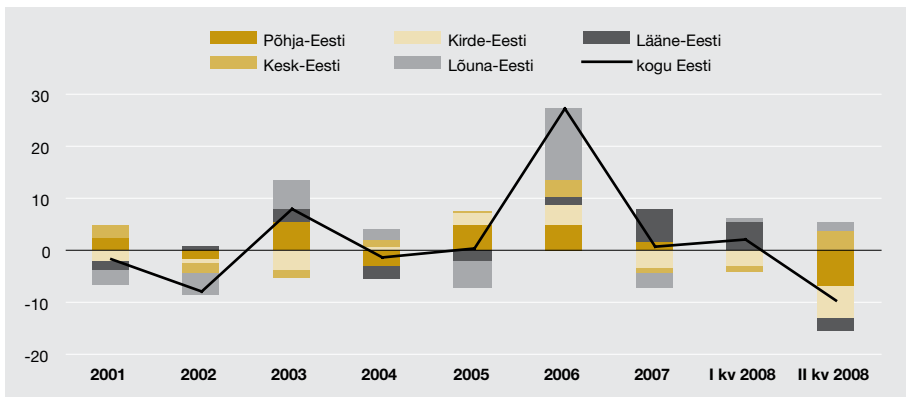
³ Mitteaktiivne on tööealine isik, kes ei tööta ega otsi tööd (nt pensionärid, õpilased, kodused).

⁴ Töäjõus osalemise määr võrdub hõivatute ja töötute osakaaluga tööealises elanikkonnas.

Joonis 3. Vanuserühmade osatähtsus töäjõu kasvus (tuhat inimest)

Piirkonniti suurenes 2008. aasta I poolaastal aktiivsus Lõuna- ja Kesk-Eestis ning kahanes Kirde- ja Põhja-Eestis. Põhja-Eestis on aktiivsuse määr olnud läbi aegade kõrgeim (69–70%), kuid on ka rohkem kõikunud (vt joonis 4).

Joonis 4. Piirkondade osatähtsus töäjõu kasvus (tuhat inimest)

Rahvastikum muutused

Eesti rahvaarv vähenes ka 2008. aastal ning rahvastik vananes. Tööealiste ehk 15–74aastaste arv kahanes aastaga 3600 võrra (migratsiooni arvestamata). Kaudsete hinnangute põhjal hakkas töötajate väljavool välisriikidesse II kvartalis taas suurenema. Seetõttu on töäjõuvajaduste teema jätkuvalt oluline ning tööpuuduse kõrval on probleemiks ka töäjõu leidmine.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumis 2008. aasta suvel valminud uue ülevaate „Töajõu vajaduse prognoos aastani 2015” järgi võib majanduse jahtumise tingimustes töajõunõudlus ajutiselt väheneda. Käsitatud prognoosiperioodi jooksul hakkab aga demograafiline areng Eesti töajõu üsna palju mõjutama.

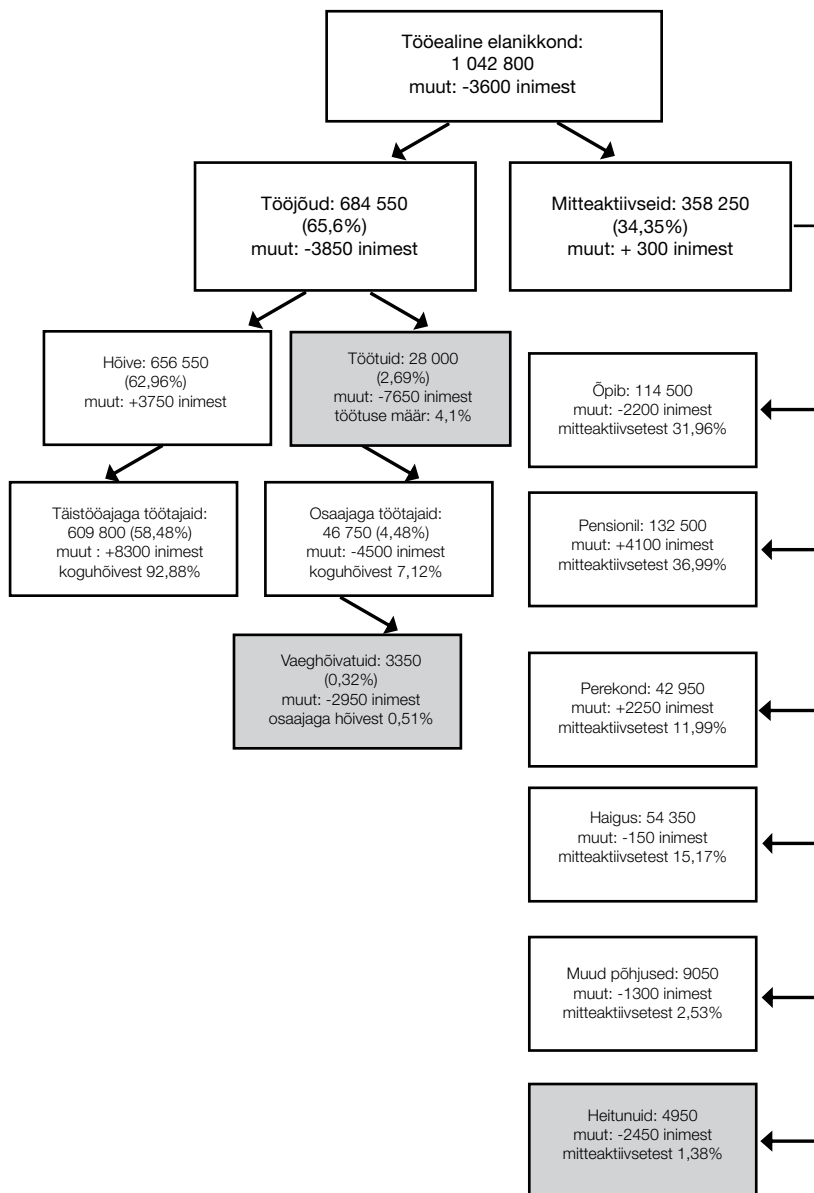
Uute tehnoloogiate kasutuselevõtt eeldab keerulisi seadmeid ja masinaid käsitsevate töajõu olemasolu, keda praegu töajõuturul napib. Mitmes suure töajõuvajadusega harus võib siiski täheldada mitte niivõrd vajalike inimeste puudust kui pakutava palgataseme vähest atraktiivsust potentsiaalse töajõu jaoks. Tulevikus on oodata töajõupakkumise jätkuvat vähenemist, mis seab ettevõtted veelgi suurema surve alla.

Rahvastikuprognooside kohaselt jätkub järgmistel aastatel Eestis 15–74aastaste elanike arvu vähenemine ja seda üha kiiremas tempos. Töajõuturu jaoks ei tähenda see kohe samasugust arengut, kuna näiteks 15–19aastastest töajõu täna vaid vähem kui iga kümnes inimene ning vanemate kui 60aastaste seas on töajõu või aktiivseid inimesi, kes sooviksid töajõu, vähem kui pool selle vanuserühma esindajatest. Kui eeldada, et hõive või aktiivsuse määrad eri vanuserühmades püsivad nii naiste kui ka meeste puhul praegusel tasemel, siis vaatamata üldisele rahvaarvu vähenemisele võib töajõu olukorda lähema viie aasta jooksul pidada veel suhteliselt stabiilseks.

Töajõu kao ehk töajõurult jäädavalt lahkuvate inimeste arvu hindamiseks on analüüsitud pensionile siirdumist (nii vanuse tõttu kui ka muudel põhjustel) ning suremust. Eesti elanike suremus on viimastel aastatel langenud pea kõigis vanuserühmades. Samas on arenenud riikidega võrreldes vahe endiselt küllaltki suur, eelkõige meeste puhul. Soomega võrreldes on suremuse tõenäosus Eestis ligikaudu kaks korda kõrgem. Suremuse vähenemist võib oodata ka tulevikus, kuid muutused ei ole tõenäoliselt kuigi kiired.

Pensionile siirdumise puhul võeti aluseks aastate 2005–2007 töajõu-uuringute andmed pensionil olevate ning haiguse, vigastuse või invaliidsuse tõttu töajõu mittekäivate inimeste osatähtsuse kohta tegevusalade (viimane töajõukoht), soo ja vanuserühmade lõikes. Naiste puhul pikeneb pensionile jäämise vanus igal aastal poole aasta võrra.⁵

⁵ Kui 2007. aastal oli naiste pensioniiga 60 aastat, siis 2016. aastaks võrdsustub see meeste pensionile jäämise eaga, mis on 63 aastat (vt Riikliku pensionikindlustuse seadus).

Joonis 5. Eesti tööturg 2008. aasta I poolaastal ja muutus võrreldes 2007. aasta sama perioodiga (% tööealisest elanikkonnast)

Migratsioon Eestis⁶

Eesti Pank viis 2008. aasta jaanuaris läbi küsitluse, mille eesmärk oli analüüsida siinset migratsiooni. Küsitluse läbiviimine oli ajendatud sellealaste andmete vähesusest. Erinevalt enamikust teistest Euroopa riikidest ei avalda Eesti Statistikaamet statistikat migratsioonist põhjustatud rahvaarvu muutuste kohta. Küsitluse eesmärk oli koguda andmeid, mis võimaldavad hinnata sisse- ja väljarände ulatust ning väljarände struktuuri.

Uuring põhines interneti teel läbi viidud küsitlustel ning sellele vastasid 592 ettevõtte juhid. Neis ettevõtteis töötab kokku ligikaudu 54 500 töötajat. Seega hõlmab uuringu teel kogutud valim umbes 9% Eesti töötajaskonnast. Vaatlusalune periood oli 2007. aasta. Ettevõtete juhtide küsitlemise teel kogutud andmed annavad ülevaate tööga hõivatute riikidevahelisest liikumisest, st emigratsiooni hõivest ja immigratsiooni hõivesse. Uuring ei kajasta töötute ja mitteaktiivsete riikidevahelist liikumist.

Uuringu tulemused näitasid mõnevõrra üllatuslikult, et 2007. aastal asus Eesti ettevõtetesse välismaalt tööle rohkem inimesi, kui siit välismaale tööle suundus. Eestis asus tööle ligi 6400 inimest, kes olid eelnevalt resideerinud välismaal (0,98% hõivatutest). Välisriikidesse siirdus samal ajal Eestist tööle ligi 5000 töötajat (0,77% hõivatutest). Immigreerujate suur arv on osaliselt tingitud remigratsioonist. Ligikaudu kolmandik välismaalt siia tööle suundujatest olid Eestist pärit. Kuna uuring ei hõlma töötute ja mitteaktiivsete riikidevahelist liikumist, ei saa sellele tuginedes järeldada, et immigratsioon oli tervikuna Eestis 2007. aastal suurem kui emigratsioon.

Tabel 2 annab ülevaate väljarände ulatusest Eestis, Lätis ja Leedus aastatel 2002–2007 seitsmesse olulisemasse Euroopa Liidu sihtriiki (Suurbritannia, Iirimaa, Saksamaa, Hispaania, Taani, Soome ja Rootsi).

Tabel 2. Emigreerumine Baltikumist seitsmesse Euroopa Liidu riiki

Emigreerujate osakaal rahvastikus (%)	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eesti	0,26	0,24	0,52	0,60	0,52	0,46
Läti	0,20	0,19	0,79	1,12	0,90	0,62
Leedu	0,29	0,27	1,20	1,51	1,24	1,01

Allikad: Statistics Finland, Statistics Sweden, Accession Monitoring Report May 2004–June 2008, Department of Social and Family Affairs, Eurostat, Statistics Denmark.

Märkused.

- 1) Saksamaa ja Hispaania kohta puuduvad 2007. aasta andmed. Tabelis toodud protsentide puhul on aluseks eeldus, et emigratsioon Saksamaale ja Hispaaniasse oli 2007. aastal sama suur kui 2006. aastal.
- 2) Andmed aastate 2002–2003 kohta ei sisalda Suurbritanniasse emigreerujaid.
- 3) Andmed Suurbritannia ja Iirimaa kohta põhinevad registreeritud töötlubade arvul (ei kajasta kogu emigratsiooni).

⁶ Selle peatüki autor on Tairi Rõõm.

Väljaränne neisse seitsmesse riiki hoogustus märgatavalt pärast Euroopa Liiduga ühinemist 2004. aastal ning oli suurim 2005. aastal. Järgnevatel aastatel emigratsioon järk-järgult vähenes. Balti riikidest suurimat tööjõu väljavoolu koges Leedu, kus on igal aastal alates 2004. aastast loetletud seitsmesse sihtriiki tööle suundunud keskmiselt 1,24% elanikest.⁷ Läti vastav näitaja on 0,86%. Eestis on emigratsioon jäänud lõunanaabritest tagasihoidlikumaks. Meil suundus nimetatud riikidesse keskmiselt 0,53% elanikest aastas.

Migratsiooniuringu andmetel olid emigreerujate seas ülekaalus noored. Ligikaudu kolm neljandikku väljarändajatest olid alla 35 aasta vanad (vt tabel 3). Samas oli Eesti hõives 15–34aastaste osakaal 28,4%. Seega oli kuni 35aastase Eesti elaniku puhul teise riiki tööle suundumise tõenäosus ligikaudu 9 korda suurem kui selle vanuse ületanu puhul.

Tabel 3. Emigreerujate vanusestruktuur

Vanus	Emigrantide arv valimis	Osakaal emigrantide koguarvus valimis (%)	Vastavas vanuses töötajate osakaal Eesti hõives (%)
Kuni 24	81	24,1	9,2
24–34	174	51,8	17,2
35–44	58	17,3	25,9
45–54	21	6,3	28,4
55 või enam	2	0,6	19,4
Kokku	336	100,0	100,0

Põiharidusega töötajate seas oli emigreerujate osakaal ligikaudu 3 korda suurem kui kõrgharidusega töötajate seas. Vastavalt uuringu andmetele moodustasid emigreerujatest 2007. aastal 17,3% põiharidusega ja 13,7% kõrgharidusega töötajad (vt tabel 4). Samas olid nende haridustasemetega töötajate osakaalud Eesti hõives vastavalt 9,8% ja 24,2%.

Tabel 4. Emigreerumine haridustasemetel lõikes

Haridustase	Emigrantide arv valimis	Osakaal emigrantide koguarvus valimis (%)	Vastava taseme töötajate osakaal hõives (%)
Põiharidus (ISCED tasemed 0–2)	57	17,3	9,8
Keskharidus (tasemed 3–4)	227	69,0	66,0
Kõrgharidus (tasemed 5–6)	45	13,7	24,2
Kokku	329	100,0	100,0

Valdavalt emigreerusid 2007. aastal „sinikraed“ (86% emigrantidest). Lihttööstest emigreerus ligikaudu 1,2% ning oskustööstest umbes 1,1%. „Valgekraede“ seas oli emigreerumise tõenäosus üle kolme korra väiksem: kontoritöötajatest emigreerusid ligi 0,3% ning tippspetsialistidest umbes 0,4%. Veel näitasid uuringu tulemused, et lahkuvad peamiselt erasektori töötajad. Vaid 3,7% 2007. aastal emigreerujatest omas eelnevalt töökohta avaliku sektori ettevõttes (vt tabel 5).

⁷ Toodud andmed illustreerivad emigratsiooni, mis on absoluutväärtuses suurem kui netomigratsioon.

Tabel 5. Emigreerumine ametirühmade lõikes

Ametirühm	Emigrantide arv valimis	Osakaal emigrantide koguarvus (%)	Osakaal vastava ametirühma töötajate koguarvus (%)
Lihttöölised	115	34,6	1,2
Oskustöölised, tehnilised töötajad	169	50,9	1,1
Kontoritöötajad, teenistujad	15	4,5	0,3
Kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistid ja juhid	29	8,7	0,4
Muu	4	1,2	0,1
Kokku	332	100,0	0,7

Väljarändajatest moodustasid 70% mehed ja 30% naised, samas kui Eesti hõives on meeste ja naiste osakaalud enam-vähem võrdsed. Eestlaste osakaal lahkujate seas oli 63,5% ning muudest rahvustest Eesti elanike osakaal 36,5%. Need protsendimäärad ei erine oluliselt eestlaste ja mitte-eestlaste osakaaludest hõives (vastavalt 67,6% ja 32,4%). Lõuna-Eestis oli emigreerujate protsent mõnevõrra suurem kui teistes piirkondades.

Uuringu tulemused näitasid, et 2007. aastal kasvas hõive osaliselt seetõttu, et töötajate siseränne ületas väljarännet. Võib arvata, et nii eelnevate kui ka järgnevate aastatega võrreldes jääb see erandlikuks. Majandusbuumi lõpuaastatel oli Eesti tööturg ülekuumenenud, millest annab tunnistust tööjõu erikulu kasv. Ülekuumenemisega kaasnes tööjõupuudus – kehtivate palgatasemete juures ületas paljudel tegevusaladel tööjõu nõudlus pakkumist. Pole kuigi tõenäoline, et töötajate immigratsioon ületaks emigratsiooni ka praeguse majanduslanguse tingimustes. Seega võib juba 2008. aastal lahkuda Eestist taas enam töötajaid, kui siia välisriikidest tulijaid tööle asub.

Majanduskliima ei jahene mitte ainult Eestis, vaid ka mujal Euroopas, mis tõenäoliselt pidurdab väljarännet, kuna potentsiaalsetes sihtriikides langeb nõudlus tööjõu järele. Samas kaotab järjest enam Lääne-Euroopa riike lähitulevikus piirangud tööjõu vabale liikumisele Euroopa Liidus, mis soodustab töötajate riikidevahelist mobiilsust. Alates 2011. aastast peaks tööjõu vaba liikumine olema tagatud kõigi Euroopa Liidu riikide vahel (v.a Rumeenia ja Bulgaaria).

Töötajate suurem riikidevaheline mobiilsus mõjutab nii palgakasvu kui ka tööpuuduse arengut. Vaatamata majanduskasvu aeglustumisele põhjustab lähiaastatel surve emigreerumiseks ka survet palgatõusuks. Sellega aga kaasneb majanduslanguse tingimustes oht, et palkade kasvutempo ületab ka lähiaastatel tootlikkuse tõusu. Töötajate suuremad võimalused välisriikides tööd leida tähendavad samas seda, et majanduskasvu aeglustudes on tööpuuduse kasv väiksem. Kodumaine hõive võib küll väheneda – ja tõenäoliselt vähenebki –, ent töökohtade kadumist kompenseerib see, et töötajad saavad mujal tööd leida.

Mida avatumaks muutub Euroopa majandusruum, seda enam riikide majandustsüklid ühtlustuvad. Seetõttu on tulevikus üha tõenäolisem, et tsükli langusfaasile Eestis eelneb või

sellega kaasneb langus ka mujal Euroopas. See piirab siinsete töötajate võimalusi kohapealsete majandusolude halvenemise korral mujal tööle asuda. Samas on Eestis majandusareng olnud heitlikum kui Lääne-Euroopa riikides. Ehkki tsüklite ajastatus meil ja mujal kattub üha enam, hakkab majanduskasv siin edaspidigi rohkem kõikumama kui kõrgema elatustasemega läänenaabritel. See tagab ka tulevikus Lääne-Euroopas Eestiga võrreldes suhteliselt paremad tööleidmise võimalused majandustsükli langusfaasis ning halvemad tõusufaasis, mistõttu võimalus emigreeruda toimib tööpuudust stabiliseeriva tegurina.

Hõive

2008. aasta esimesel poolel toimus tööhõives oluline muutus. Kui I kvartalis hõivatute arv veel kasvas möödunud aasta sama perioodiga võrreldes, kuigi alanevas tempos, siis II kvartalis oli hõivatute arv (656 600 inimest) 2000 võrra väiksem kui aasta tagasi. See tähendab, et hõive kasv asendus langusega, kuigi esialgu oli see veel üsna tagasihoidlik (0,3%). Samas on hõivatute arv viimase nelja kvartali jooksul väga vähe kõikunud, püsesid 2008. aasta esimesel poolel üsna stabiilne. Tööturg on muutunud majandusolukorrale väga nõrgalt reageerinud. Kui majanduskasv püsib negatiivne, võib oodata töötavate inimeste arvu jätkuvat vähenemist, kuid vähenemise ulatus võib osutada varem prognoositust väiksemaks.

Majandusharude lõikes on hõive struktuur mõnevõrra muutunud, eriti töötlevas tööstuses, kus tööhõive suurenes II kvartalis 14 400 inimese võrra. Varasematel perioodidel hõive kasvu enim soodustanud ehitussektoris hõive küll veel suurenes aastataguste näitajatega võrreldes, kuid märksa aeglasemas tempos. Kui 2007. aasta I kvartalis oli kasv 38,8%, siis selle aasta samal perioodil vaid 10,1% ning II kvartalis kõigest 2,2%, mis näitab, et aktiivsus selles sektoris on vähenenud üsna järsult.

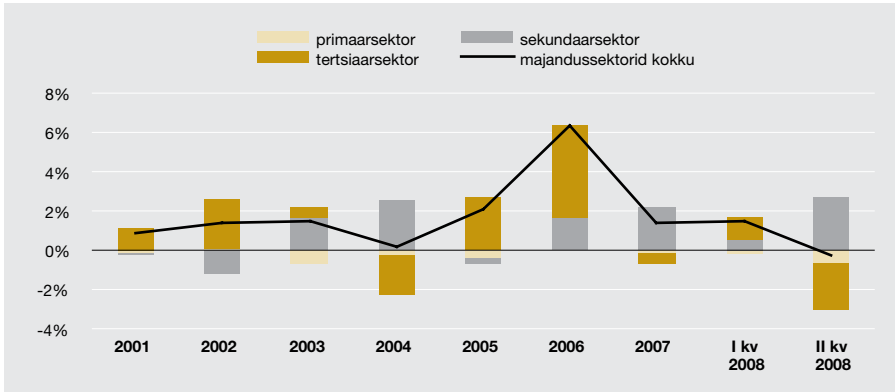
2008. aasta esimesel poolel vähenes hõive veonduse tegevusalal, langedes I kvartalis 13,9% ja II kvartalis 9,7%. Hõivatute arv vähenes majanduse jahtumise tõttu kahanenud kaubaveo (sh transiidi) ning postside mahu tõttu. Hõivatute arv langes ka tervishoiu ja sotsiaalhoolekandes. Tervishoiu mõjutas hõivet tervisekeskusi ja sanatooriume külastavate välisriiklaste arvu vähenemine. Hariduses hõivatute arv kasvas, eelkõige tasuliste koolituste osas.

Kuna langus kinnisvaraturul jätkus, mõjutas see ka selle valdkonna hõivet. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga on hõive kahanenud valdavalt kinnisvara alal tegutsevate üksikettevõtjate arvelt.

Kokkuvõttes oli II kvartalis hõive suhteliselt väikese üldnäitaja muutuse taustal tegu suhteliselt suurte struktuursete muutustega, kuivõrd hõivatute arv teenindussektoris vähenes ning sekundaarsektoris⁸ (eelkõige töötlevas tööstuses) tõusis (vt joonis 6).

---

⁸ Sekundaarsektori alla kuuluvad töötlev tööstus, ehitus, mäetööstus ning elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus.

Joonis 6. Hõive kasv ja majandussektorite osakaal kasvus

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) uue prognoosi kohaselt jääb hõivatute üldarv aastatel 2008–2015 praktiliselt muutumatuks 2005.–2007. aasta tasemega võrreldes. Täiendavaid töökohti luuakse tertsiaar- ehk teenindussektoris. Primaarsektoris⁹ jätkub hõive langus, kuid senisest aeglasemas tempos. Ka prognoositakse mõningast hõive langust sekundaarsektoris. Väidetavalt kasvab hõive eelkõige suurema tööjõu tootlikkusega tegevusaladel ning väheneb neis harudes, kus lisandväärtus töötaja kohta on keskmisest madalam. On siiski ka erandeid. Mitmes kõrge tootlikkusega harus suureneb tootmine prognoosi kohaselt ka tulevikus pigem tänu tootlikkuse tõstmisele kui hõive suurendamisele.

Piirkondade arvestuses oli hõive muutus jätkuvalt ebaühtlane. Kirde-Eestis hõivatute arv vähenes II kvartalis 6,4% võrreldes eelmise aasta sama kvartaliga (4900 võrra), Kesk-Eestis aga kasvas 8,3% (5300) ja Lõuna-Eestis 2% (3200). Muudes piirkondades alanes hõive 1–2%.

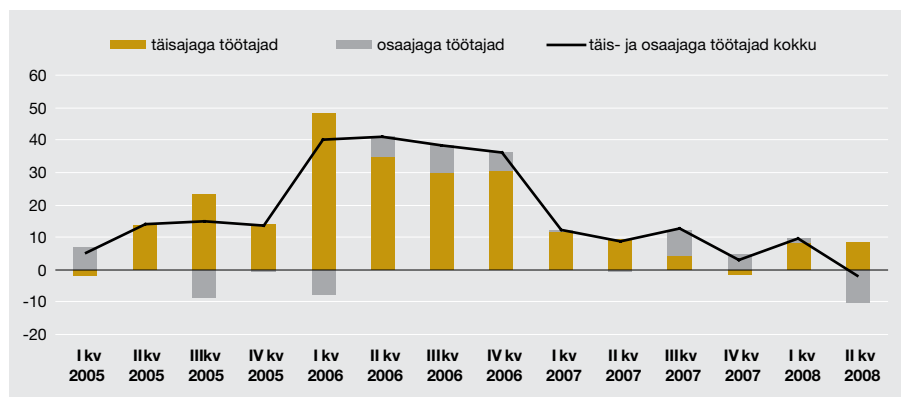
Muutused hõive rahvastikustruktuuris olid 2008. aasta esimesel poolel samasugused nagu eelnevalgi aastal. Kui aastatel 2005–2006 kasvas hõive kiiremini eestlaste hulgas, siis 2007. aastal suurenes enam mitte-eestlastest töötajate arv (3,6%). 2008. aasta I kvartalis kasvas eestlaste hõive 0,7% ning mitte-eestlaste oma 3%. Hõive kahanemine II kvartalis puudutas vaid eestlasi, samas kui mitte-eestlaste hõive ei muutunud.

Tööjõunõudluse vähenemine põhjustas muutusi ka osa- või täistööajaga hõivatute struktuuris. Üldiselt kasutatakse Eestis osaajaga töötamist sama suures ulatuses kui teistes uutes Euroopa Liidu riikides – osaajaga töötab ligikaudu 8% töötajatest. Terves Euroopa Liidus töötab osaajaga keskmiselt kaks korda rohkem töötajaid ehk umbes 18%. Riigiti on osaajaga töötajate osatähtsus koguhõives väga erinev: 2–3%st Bulgaarias ja Slovakkias 25%ni Rootsis, Suurbritannias

⁹ Primaarsektori alla kuuluvad põllumajandus ja metsandus.

ja Saksamaal ning isegi 46%ni Hollandis. Samas ei püsi need näitajad alati samal tasemel, vaid võivad tsüklilise nõudluse tõusu- ja mõõnaperioodidel mõnevõrra muutuda.

Kui eelneva kahe aasta kõrge tööjõunõudluse taustal loodi Eestis hulganisti töökohti ka osaajaga töötajatele ning nende osatähtsus suurenes (2007. aastal 8,2%ni), siis käesoleva aasta II kvartalis alanud üldhõive näitaja korrigeerimine tähendas ühtlasi seda, et oluliselt oli kahanenud ainult osaajaga töötajate arv – üle 10 000 võrra. Täistööajaga hõivatute arv seejuures jätkas kasvu – 8200 võrra I ja 8400 võrra II kvartalis (vt joonis 7).

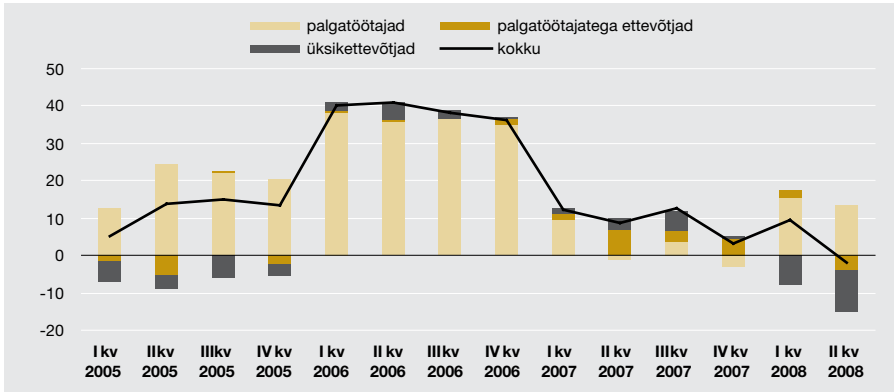

Joonis 7. Täis- ja osaajaga hõivatute arvu muut (a/a; tuhat inimest)

Nende muutuste kõrvutamise hõive muutustega majandusharude või -sektorite lõikes viitab sellele, et 2006.-2007. aastal teenindus- ja ehitussektoris loodud töökohtadest olid paljud suunatud osaajaga töötajatele ning tänava II kvartalis täheldatud töökohtade vähenemine teeninduses puudutas samuti just neid. Samas on töötlevas tööstuses enamik uutest hõivatutest võetud tööle täistööajaga. Kokkuvõttes peaks see tähendama, et muudel võrdsetel tingimustel võib ühe keskmise hõivatu kohta töötatud tundide arv veidi suureneeda, mis võib omakorda avaldada mõju teistele (tuletatud) näitajatele. Näiteks võib suureneeda tootlikkuse näitaja ühe hõivatu kohta.

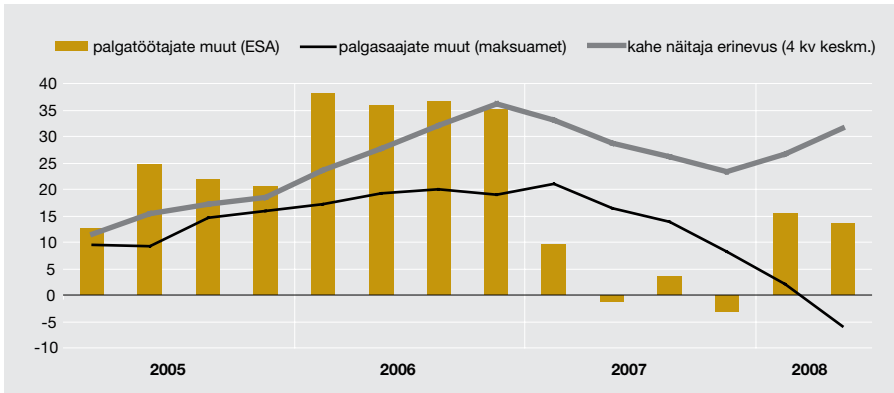
Majandusolukorra halvenemine mõjutas tööjõu-uuringu andmetel enamasti vaid üksikettevõtjaid. Nende arv vähenes 2008. aasta esimesel poolel, samal ajal kui palgatöötajate arv suurenes (vt joonis 8).

Samas ei ühti tööjõu-uuringu andmed palgatöötajate arvu ja muutuste kohta teiste andmebaaside andmetega. Näiteks maksuameti andmebaasis on Eestis ligikaudu 30 000 võrra vähem palgasaajaid kui statistikaameti andmeil, vähenedes II kvartalis 5800 võrra. Nende kahe ameti

Joonis 8. Palgatöötajate ja ettevõtjate arvu muut (a/a; tuhat inimest)

näitaja erinevus, mida varem võis seletada nn mitteametlike töövõtuvormidega¹⁰ ning mille suurenemine 2005.-2006. aastal ja vähenemine 2007. aastal viitas vastavalt kas töömigratsiooni hoogustumisele või pidurdumisele, hakkas 2008. aastal taas kasvama (vt joonis 9).

Joonis 9. Palgatöötajad ja -saajad (tuhat inimest)

Töömigratsiooni taashoogustumisele viitavad ka tööjõu-uuringu hõiveandmed, kus eristatakse hõivet lähtuvalt sisemaise ja koguhõive kontseptsioonist¹¹. Nende vahe näitab netomigratsiooni ehk mõnes teises riigis töötavate Eesti residentide arvu, millest on lahutatud Eestis töötavate teiste riikide residentide arv (vt tabel 6).

¹⁰ Töötaja saab palka, kuid ei deklareeri seda maksuametis.

¹¹ Koguhõive hõlmab sisemast hõivet ning välismaal töötavaid Eesti residentide; see ei hõlma Eestis töötavaid mitteresidentidest välismaalasi.

Tabel 6. Koguhõive ja sisemaine hõive

	Koguhõive	Kasv (%)	Sisemaine hõive	Kasv (%)	Vahe
I kv 2004	592 000	2,2	587 000	2,3	5000
II kv 2004	597 000	1,1	591 000	0,5	6000
III kv 2004	600 000	-1,8	595 000	-1,9	5000
IV kv 2004	604 000	-0,4	596 000	-0,9	8000
I kv 2005	597 000	0,8	590 000	0,5	7000
II kv 2005	612 000	2,4	607 000	2,7	5000
III kv 2005	614 000	2,4	609 000	2,3	5000
IV kv 2005	617 000	2,1	611 000	2,5	6000
I kv 2006	636 000	6,6	627 000	6,2	9000
II kv 2006	651 000	6,5	641 000	5,6	10 000
III kv 2006	651 000	6,0	640 000	5,1	11 000
IV kv 2006	653 000	5,8	640 000	4,7	13 000
I kv 2007	649 000	2,0	632 000	0,8	17 000
II kv 2007	660 000	1,4	645 000	0,6	15 000
III kv 2007	663 000	1,8	648 000	1,3	15 000
IV kv 2007	656 000	0,5	641 000	0,2	15 000
I kv 2008	659 000	1,5	645 000	2,1	14 000
II kv 2008	658 000	-0,3	641 000	-0,6	17 000

Allikas: Eurostat, autorite arvutused

2007. aasta I kvartalis saavutas neto-töömigratsiooni negatiivne saldo oma esimese tipu (17 000 inimest). Järgnevalt vähenes see 14 000 inimeseni käesoleva aasta I kvartalis. Teises kvartalis kahanes koguhõive aastaga 0,3%, sisemaine hõive aga 0,6%. See tähendab et lisaks eelnevatele leidis välismaal tööd 3000 inimest.

Samas viitab Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium tööjõu vajaduse prognoosis sellele, et kui 2007. aasta tööjõu-uuringu andmetel töötas välismaal ligi 15 000 inimest, siis teiste riikide andmed ning mitmesugused hinnangud osutavad siiski kaks-kolm korda suuremale (30 000–45 000) välismaal töötavajate arvule. Tööjõu-uuringu andmetel moodustasid üle 40% välismaal töötajatest ehitajad (pea iga kümnes ehitustöölaine töötas välismaal), ligikaudu 15% töötas transpordisektoris (maismaa- ja meretransport) ning teiste tegevusalade osatähtsus jäi alla 10%. Olulisematest tegevusvaldkondadest, kus välismaal tööl käiakse, võib veel välja tuua põllumajanduse, transpordivahendite tootmise (laevaehitus ja -remont, mootorsõidukite tootmine), metallitööstuse, äriteenused (arvutitarkvara teenused, renditöötajad), hotellid ja restoranid, kaubandussektori ja tervishoiu.

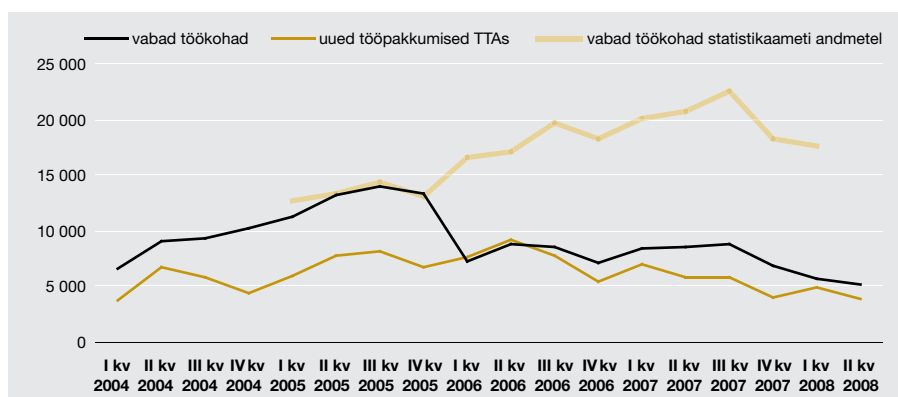
Välismaale tööle siirdumist mõjutavad mitmed tegurid. Peamise ajendina tuuakse Eesti puhul jätkuvalt välja majanduslikud põhjused. 2006. aasta küsitluse põhjal soovis 3,9% 15–64aas-

tastest Eesti elanikest kindlasti välismaale tööle minna ning oli teinud selleks ettevalmistusi. 2007. aastal oli välismaal töötamise huvi mõnevõrra kahanenud. MKMi prognoosis on eeldatud, et aastal 2015 ulatub välismaal töötajate hulk 20 000–25 000ni (alla 3% 15–64aastastest elanikest) ehk see võib tänasega võrreldes väheneda. Välismaal töötavate inimeste jaotus tegevusalade järgi eeldatakse jäävat samasuguseks nagu viimastel aastatel.¹²

Vabad töökohad

Tööturuameti vabade töökohtade statistika¹³ põhjal on tööjõunõudluse kasvutempo viimastes kvartalites märgatavalt aeglustunud. Uute töökuulutuste arv jäi aastatagustele näitajatele jätkuvalt alla ning vabade töökohtade arv vähenes veelgi kiiremini. 2008. aasta esimesel poolel oli kehtivaid tööpakkumisi tööturuametis üle 30% vähem kui aasta tagasi (vt joonis 10).

Joonis 10. Tööturuametile esitatud tööpakkumised

Ka statistikaameti andmed vabade ametikohtade kohta, kus võetakse arvesse kõik kvartali teise kuu 15. kuupäeval deklareeritud vabad ametikohad¹⁴ viitavad vakantside vähenemisele.

Majandustõusu periood, kui turul valitses ulatuslik tööjõupuudus ning paljudes ettevõtetes tekkis rohkelt vabu töökohti, asendus aktiivsuse langedes esialgu vakantside vähenemisega. Teisisõnu oli tegu tööjõupuuduse leevenemisega, mitte niivõrd hõive alanemisega. Tööjõunõudluse edasise vähenemise korral peaks tööturunäitajates hakkama selgemalt ilmnema hõivatute arvu vähenemine, samal ajal kui töötute arvu suurenemine jääb ilmselt ka edaspidi tagasihoidlikuks.

¹² http://www.mkm.ee/failid/T_j_u_vajaduse_prognoos_aastani_2015.pdf

¹³ Tööturuameti vabade töökohtade statistika ei ole väga esinduslik. Statistikaameti andmetel saab tööturuameti abiga tööle ainult 1% vaatlusaluse perioodi jooksul töö leidnud hõivatutest.

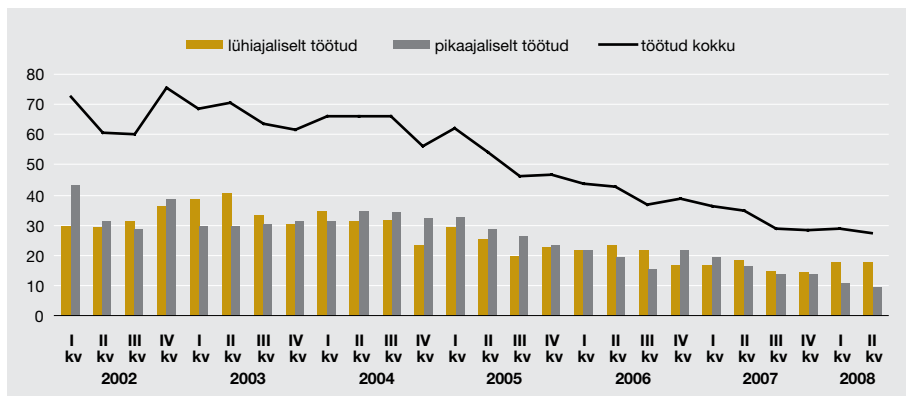
¹⁴ Töötajate lahkumise tagajärjel vabanenud ja uued, kuid täitmata ametikohad, millele oodatakse sobivat kandidaati väljastpoolt ettevõtet (arvestab ka osalise tööajaga vabu ametikohti).

Tööpuudus

2008. aasta II kvartalis langes töötuse määr rekordilise 4,0%ni ning töötute arv 27 300ni, mis on viimase 15 aasta madalaim. Töötuid oli 7700 võrra vähem kui mullu samal ajal. Jätkus varasemate kvartalite areng, kui töötute hulgast lahkunud ei liikunud mitte niivõrd tööga hõivatute kui mitteaktiivsete hulka. Seetõttu ei olnud tegemist mitte vaba tööressursi vähenemisega, vaid nende loobumisega aktiivsetest tööotsingutest. Kuna heitumus samal ajal ei suurenenud, võivad need inimesed nõudluse kasvu taastudes tööturule naasta. Teises kvartalis vähenes töötus peamiselt pensionisaajate mitteaktiivsuse kasvu tõttu.

Üldjuhul reageerib tööpuudus majanduskasvu muutustele 2–6 kvartali pikkuse viitajaga. See-kord aga võib tööpuudusest tingitud reaktsioon tavapärasest nõrgemaks jääda ehk teisisõnu on tõenäoline, et tsükli seekordne pöördumine ei too kaasa tööpuuduse määra järsku tõusu. Seda aitavad ära hoida nii tööjõu suurenenud riikidevaheline mobiilsus kui ka töö-ealise elanikkonna vähenema hakanud arv. See tähendab, et tööjõu pakkumine lähiaastatel väheneb – seda mitte ainult Eestis, vaid ka mujal Euroopas. Siiski tuleb ka mainida, et kui nõudlus tööjõu järele väheneb järsult ja pikka aega, on tööpuuduse suurenemine vältimatu.

2008. aasta alguses vähenes pikaajaliselt töötute arv ja osatähtsus veelgi. Pikaajalise töötuse vähenemise kiirus tõusis I-II kvartalis 42–43%ni. Kui 2007. aasta I kvartalis oli pikaajaliselt töötuid 19 300, siis 2008. aasta I kvartalis oli neid vaid 11 000 ning II kvartalis 9500. Nende osatähtsus töötute struktuuris vähenes samuti kiiresti (eelmise aasta II kvartali 47,4%lt 35%ni käesoleva aasta II kvartalis), sest uusi töötuid tuli juurde (vt joonis 11).

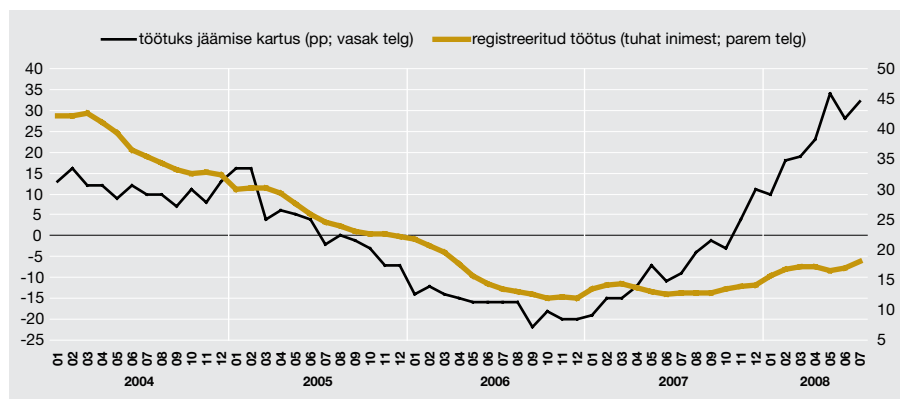
Joonis 11. Lühi- ja pikaajaliselt töötud (tuhat inimest)

2008. aasta esimesel poolel vähenes töötute arv nii meeste kui ka naiste hulgas. Kõige tundlikumalt on tööturu olukorra halvenemisele seekord reageerinud vanemaealised ehk

50–74aastased. Vaatamata töötuse suurele langusele kasvas vanemaealiste töötute arv 2008. aasta I kvartalis 6,8%. Töötute üldarvu vähenemine II kvartalis oli siin rühmas kõige väiksem – vaid 3,4% võrreldes teiste vanuserühmadega, samal ajal kui noorte töötute arv vähenes 28% ning paremas eas töötute arv 24%. Teisisõnu mõjutas majandusaktiivsuse langus ka tööturu vanusestruktuuri: hõives kasvas nooremate ja parimas tööeas inimeste osatähtsus, töötute ja mitteaktiivsete hulgas seevastu vanemaealiste oma.

Piirkondade lõikes vähenes töötuse määr suhteliselt ühtlaselt. Teises kvartalis oli langus suurim Kesk-Eestis, kus see vähenes 2,4 protsendipunkti võrra 3,9%ni. Madalaim töötuse määr oli jätkuvalt Põhja-Eestis (2,9% I ja 3% II kvartalis), millele lisandus II kvartalis ka Lääne-Eesti (2,4%). Suurima tööpuudusega piirkonnas – Kirde-Eestis – vähenes töötuse määr 2008. aasta esimesel poolel keskmiselt 1500 võrra. Töötuse määr püsis selles piirkonnas Eesti keskmisest üle kahe korra kõrgem (8,9% II kvartalis).

Töötuks jäämise tõenäosust hakkasid majapidamised Eesti Konjunktuuriinstituudi tarbijabaromeetri põhjal hindama suuremaks 2007. aasta lõpukuudel. 2008. aastal see kartus aina süvenes (vt joonis 12). Kui 2006.-2007. aastal olid majapidamiste kartustega suures osas kooskõlas ka tööturuametis registreeritud töötute arvu muutused, siis 2008. aasta esimesel poolel tekkis siin suur erinevus. Kui töötuks jäämise kartuse hinnang suurenes jätkuvalt kiiresti, siis registreeritud töötute arv nii hoogsalt ei kasvanud.

Allikas: EKI tarbijabaromeeter

Joonis 12. Töötuks jäämise kartus ja registreeritud töötus

Registreeritud töötute ja töötute koguarvu suhe hakkas muutuma juba 2007. aasta teisel poolel, mil ametlikult registreeritud töötute osatähtsus töötute koguarvus hakkas kiiresti tõusma. Registreeritud töötute arv tõusis, kuid töötute koguarv langes. Teisisõnu kasvas töötuks jäämise kartus märkimisväärselt, samal ajal kui registreeritud töötute arv suurenes

vaid mõnevõrra, ametlik töötute arv aga vähenes. Kui töö leidmist hinnatakse raskemaks, siis kalduakse töötamist ka rohkem ametlikult registreerima, et tagada endale sotsiaalsed garantiid (nt alates 2007. aastast haigekassa kindlustuse).

Tööd kaotada kartvate inimeste hulk on Eestis kasvanud ka vastavalt Rahvusringhäälingu uudistetoimetuse tellitud EMORi küsitlusele. Uuringu tulemused näitasid, et võrreldes poole aasta taguse ajaga on hirm töökohta kaotamise ees suurenenud ning usk elatustaseme tõusu vähenenud. 2007. aasta detsembris läbi viidud uuringu kohaselt oli oma töökohta säilimises kindel 73% vastanutest ning töö kaotamist kartis 21% inimestest. 2008. aasta juuni uuringu tulemustest selgus, et töökohta kaotuse hirm oli 24%-l vastanutest, kuid kindlustunne töökohta säilimise suhtes oli 68%-l küsitletutest. Suur erinevus tulemustes esines vastajate rahvuse lõikes: eestlastest oli oma töökohta säilimises kindlad 74%, kuid mitte-eestlastest 59%. Tööst kartis ilma jääda 17% eestlastest ja 34% mitte-eestlastest. Samas nooremad, haritumad ja kõrgemapalgalsed vastajad tundsid ennast töökohta säilimise suhtes jätkuvalt kindlamalt. 51% küsitletutest arvasid, et töökohta kaotamisel leiaksid nad uue koha kiiresti, 44% arvates võib sellega rohkem aega minna ning 1% vastanutest loobuks uue töökohta otsimisest.

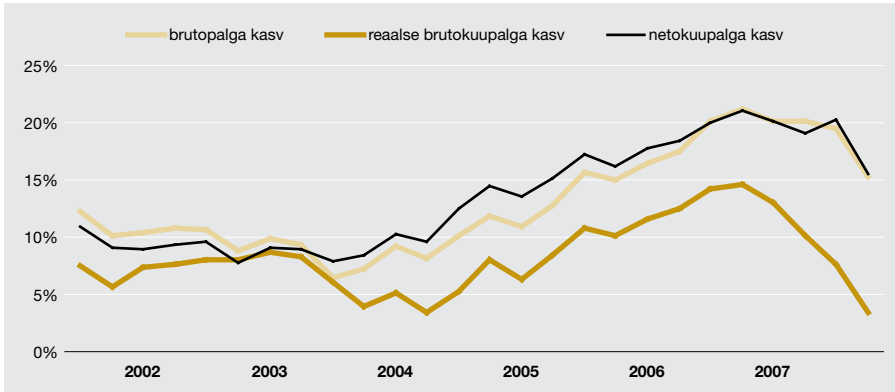
Tõenäoliselt on suurenenud ka varjatud tööpuudus, mida ametlikus statistikas ei kajastata. Varjatud töötus võib tekkida siis, kui töötajate piirtootlikkus on null või negatiivne. Sellisel juhul oleks majanduse kogutoodang suurem, kui need töötajad oleksid töötud või hõivatud mõnes teises valdkonnas, kus nende piirtootlikkus oleks positiivne. Varjatud tööpuuduse puhul on osa inimesi alahõivatud ja töötavad osalise tööajaga, kuigi nad sooviksid töötada täiskohaga. Täiskohaga töötamine pole aga võimalik tööturu olukorra tõttu (nt ettevõttel pole piisavalt tellimusi, napib toorainet).

Varjatud töötus hõlmab ka mitteaktiivseid isikuid, sealhulgas heitunuid. Kuna tööpakkumine on ebasoodne – töökohti on liiga vähe, pakutakse madalat palka –, ei otsi need isikud tööd ega registreeri end üldjuhul ka tööturuametis töötuna. Soodsa pakkumise korral aga on need inimesed nõus kohe tööle asuma.

TÖÖJÕUKULUD JA HINNASURVE

Keskmine palk

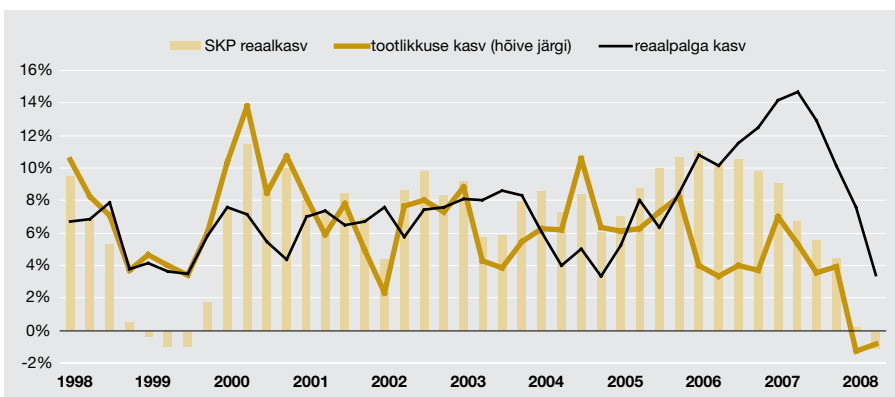
Tööturg hakkas majanduslangusega kohanema palgakasvu kaudu. Eriti ilmne oli see 2008. aasta II kvartalis, kui keskmine brutokuupalk oli 13 306 krooni, mis on 15,2% enam eelmise aasta sama kvartaliga võrreldes. Juunis aeglustus palgakasv 12,2%ni. Esimeses kvartalis ei olnud see tendents veel nii selge ning palgakasv püsis aasta arvestuses ligikaudu 20% tasemel (vt joonis 13).

Joonis 13. Keskmise palga areng

Reaalse palgakasvu kohandumine oli veelgi ulatuslikum. See algas juba 2007. aasta teisel poolel, kui reaalsalgasvutempo aeglustus esimese poolaasta üllikiire kasvuga võrreldes IV kvartalis ligi 5 protsendipunkti võrra 10,1%ni. Languse peamine põhjus oli tookord järsult tõusnud inflatsioon (IV kvartalis 9,1%ni), mitte veel nominaalse palgakasvutempo aeglustumine. 2008. aasta I poolaastal aeglustus reaalsalgasvutempo veelgi. Kuna tarbijahindade tõus oli veelgi hoogsam (üle 11%) ning II kvartalis hakkas alanema ka nominaalne palgakasv, oli reaalsalgasvutempo pidurdumine üsna järsk: I kvartalis 7,6% ning II kvartalis 3,4%.

Keskmise reaalsalgasvutempo ületas ka 2008. aasta II kvartalis töövõljalikuse kasvutempo. Isegi kui arvestada töövõljalikuse muutusi mitte lihtsalt hõivatute või kodumaise hõivatute, vaid näiteks täistööajale viidud töötajate kohta, oli töövõljalikuse näitajate negatiivne muutus suhteliselt järsk ning reaalsalgasvutempo alanemine jäi sellest hilisemaks (vt joonis 14).

Joonis 14. Tootlikkuse ja palga kasv (a/a)

Kui mõningast viitaega palgaarengu reageeringus majanduskasvu muutustele võib pidada tavapäraseks (seekord toimus see isegi suhteliselt kiiresti), siis murelikuks teeb tõsiasi, et üldiselt peetakse palgamuutusi allapoole jäigaks. See tähendab, et üldjuhul reageerivad need tsükliilisele langusele vähem, kui oleks optimaalne. Kuna ka eelneva majandusbuumi ajal oli palgakasv tootlikkuse omast kiirem, siis langusega võivad kaasneda täiendavad probleemid ettevõtetele, kelle kasumlikkus väheneb kulude suurenemise tagajärjel veelgi (vähemalt languse algstaadiumis).

Keskmine brutokuupalk tõusis 2008. aasta II kvartalis kõige enam primaarsektoris, eriti kalapüügi ja metsamajanduse tegevusaladel (vastavalt 51,7% ja 29,2%). Keskmisest tunduvalt kiirem oli ka palgakasv hariduses (21,4%). Palgakasvu aeglustumist mõjutasid enim veonduse, laonduse ja side, ehituse, kinnisvara ning finantsvahenduse sektorid. Töötlevas tööstuses aeglustus kuupalga kasv 12,3%ni (vt tabel 7).

Tabel 7. Keskmise brutokuupalga kasv tegevusalade lõikes

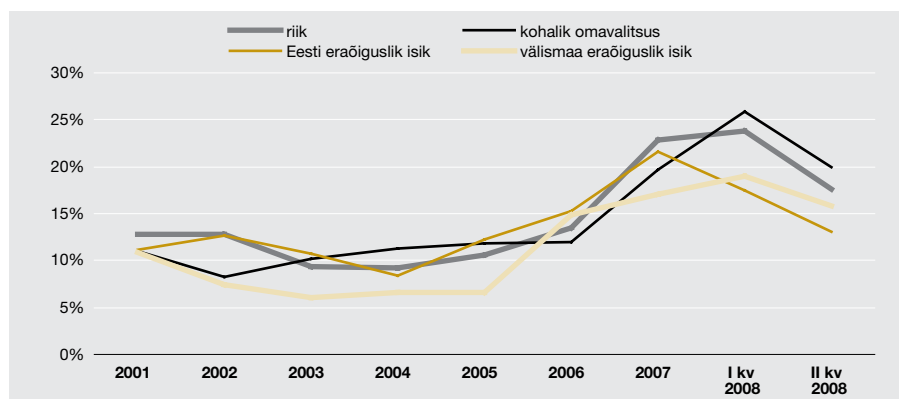
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Tegevusalade keskmine	11,50	9,40	8,40	11,40	16,18	20,40	19,52	15,21
Põllumajandus	18,30	8,90	13,10	18,00	20,75	26,40	20,93	18,64
Metsandus	3,40	13,30	22,90	16,60	9,28	21,10	20,54	29,15
Kalapüük	19,40	-4,40	-1,40	4,50	54,19	16,80	42,22	51,68
Mäetööstus	9,00	9,30	6,60	0,60	15,37	27,80	29,25	18,34
Töötlev tööstus	10,00	9,00	8,40	12,80	17,59	20,90	16,34	12,27
Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	8,80	9,30	6,00	13,60	7,78	20,60	21,30	18,72
Ehitus	12,60	13,50	11,70	14,60	19,10	28,40	19,54	12,23
Hulgi- ja jaekaubandus	9,80	14,50	2,60	7,10	21,57	19,40	19,02	15,93
Hotellid ja restoranid	-5,80	17,70	8,50	22,10	12,70	18,00	20,59	17,61
Veondus, laondus ja side	9,40	4,10	9,30	10,70	13,70	24,00	10,67	12,12
Finantsvahendus	8,20	9,80	3,00	9,80	2,41	26,30	17,52	9,79
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	28,90	-0,40	15,40	6,10	16,15	7,20	15,73	13,24
Avalik haldus ja riigikaitse	12,70	8,70	8,20	9,60	13,72	24,80	21,38	16,39
Haridus	12,50	9,40	10,30	11,40	10,26	18,20	23,87	21,44
Tervishoid ja sotsiaalhoolkanne	4,50	15,00	13,90	21,00	14,34	22,00	34,41	16,76
Muu teenindus	7,40	8,30	14,30	12,20	12,31	22,10	19,25	15,69

Palgatõus oli 2008. aasta I poolaastal erinev ka piirkonniti. Kõige enam kasvas keskmine brutokuupalk aasta arvestuses Ida-Viru (30,4% I ja 22,9% II kvartalis) ja Võru maakonnas (33,5% ja 21,2%). Seejuures oli keskmise kuupalga suurus Ida-Virumaal taas üks madalamaid

teiste maakondadega võrreldes – esimesel poolaastal vaid 10 171 krooni. Riigi keskmisest madalamad püsivad ka Valga maakonna palgad – 2008. aasta esimesel poolal 9047 krooni. Võrumaa keskmine palk tõusis riigi keskmise tasemini vaid kolmes viimases kvartalis.

Kõrgeimat keskmist palka makstakse jätkuvalt Tallinnas ja Harjumaal. Seal küündis keskmine palk II kvartalis ligi 15 000 kroonini. Kuid palgakasv oli Harjumaal aasta kahes esimeses kvartalis suhteliselt väiksem. Teisisõnu vähenesid Harjumaa ja teiste piirkondade vahelised suured palgaerinevused veelgi. Kõige aeglasemalt kasvas palk Läänemaal (9,6% II kvartalis).

Tööandja omaniku järgi on olukord majandussektorite lõikes samuti muutunud. Kui enne 2007. aastat soodustas palgakasvu jõulisemalt erasektor ning 2007. aastal tõusid palgad hoogsalt nii era- kui ka avalikus sektoris, siis 2008. aasta esimesel poolal olid palgakasvu eestvedajaks avalik sektor ja kohalikud omavalitsused. Erasektori palgad reageerisid nõudluse kasvu aeglustumisele tugevamalt. Näiteks 2008 aasta II kvartalis kasvasid erasektori palgad 13,1%; ühe kvartali jooksul aeglustus nende kasv 4,3 protsendipunkti võrra (vt joonis 15).

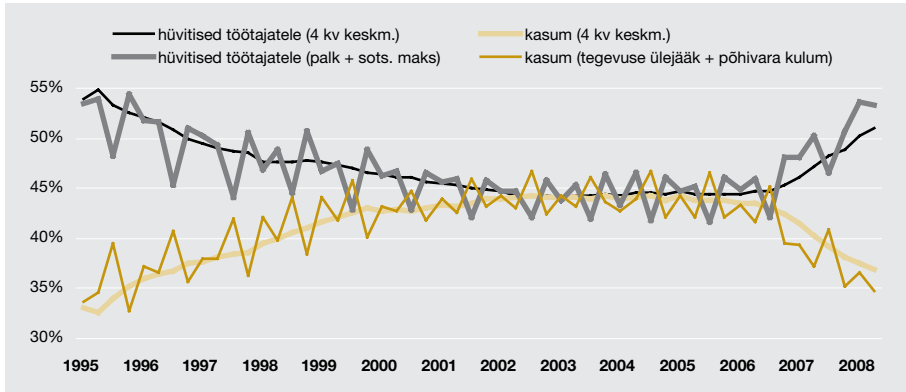

Joonis 15. Keskmise palga kasv tööandja omaniku järgi

Avaliku sektori palgakasv on üldjuhul palju suurema inertsiga ega reageeri majandusolukorra muutustele nii kiiresti, kuid keskmises perspektiivis ei peeta erinevuste püsimist ootuspäraseks.

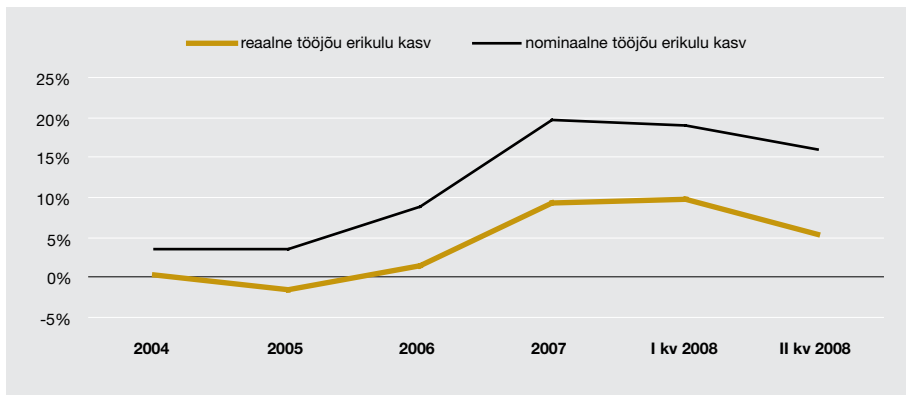
Töäjõu erikulu

Majanduskasvuga võrreldes ennaktempos kasvanud palgad tõid taas kaasa inimkapitali suhteliselt kiirema kallinemise ning kasumi osatähtsus SKPs jätkas alanemist.

Joonis 16. Tööjõukulu ja kasumi osatähtsus SKPs

Realse ja nominaalse tööjõu erikulu¹⁵ kasv pöördus samuti 2008. aasta II kvartalis. Realse tööjõu erikulu kasvutempo aeglustus II kvartalis 5,3%ni (aasta varem oli see 10,8%). Kuna nominaalne tootlikkuse kasv ei ole samal ajal kiirenenud, vaid hoopis aeglustunud, oli reaalse tööjõu erikulu kasvu alanemine seotud vaid veelgi kiirema palgakasvu pidurdumisega (vt joonis 17).

Joonis 17. Tööjõu erikulu kasv

¹⁵ Reaalne tööjõu erikulu on näitaja, mis võrdleb palgakulude suurust ühe palgatöötaja kohta (enamjaolt palk ja palgafondi maksud) ning tööjõu tootlikkust (ühe hõivatu kohta) jooksevhindades. Sisuliselt vaadeldakse, kui suur osa lisandväärtusest makstakse välja töötasudena. Tööjõu erikulu kasv on positiivne siis, kui tööjõukulu palgatöötaja kohta kasvab kiiremini kui tööjõu tootlikkus nominaalhinnas. Kui reaalne tööjõu erikulu suureneb, siis tähendab see enamasti seda, et tööandja kasumi osakaal lisandväärtuses (SKPs) väheneb. Nominaalne tööjõu erikulu kõrvutab tööjõukulusid töötaja kohta reaalse, mitte jooksev hinnas arvestatud tootlikkusega.

Ka nominaalse töäjõu erikulu kasv aeglustus II kvartalis ja umbes sama palju kui reaalse töäjõu erikulu oma ehk ligi 5 protsendipunkti võrra (21%lt 2007. aasta II kvartalis 15,9%ni 2008. aasta II kvartalis). Töäjõu erikulu kasv on küll veel jätkuvalt väga kiire, kuid trend on pöördunud ja kasvutempo aeglustunud.

Majandusharude lõikes kasvas reaalne töäjõu erikulu 2008. aasta esimesel poolel keskmisest kiiremini elektrienergia-, gaasi- ja veevarustuse, veonduse, laonduse ja side ning ka kinnisvara tegevusaladel. Finantsvahenduses aga töäjõu erikulu 2008. aastal kahanes, mille põhjuseks oli nii kasvanud lisandväärtus kui ka vähenenud hüvitised töötajatele (vt tabel 8).

Tabel 8. Töäjõu erikulu kasv SKP statistika põhjal (%)

	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Reaalse töäjõu erikulu kasv					
Kogu majandus	-1,6	1,6	9,2	9,9	5,3
Primaarsektor	5,7	-0,2	26,4	-0,7	11,8
Sekundaarsektor	-1,2	2,4	7,6	4,6	5,7
Erasektori teenindusettevõtted	-2,5	4,8	14,1	8,0	5,8
Nominaalse töäjõu erikulu kasv					
Kogu majandus	3,3	8,1	18,9	19,1	15,9
Primaarsektor	16,0	6,1	45,1	8,7	13,7
Sekundaarsektor	3,4	10,0	17,2	12,5	12,3
Erasektori teenindusettevõtted	0,0	9,9	20,9	20,1	17,6

Allikas: statistikaamet, autorite arvutused

Töötlevas tööstuses on reaalse töäjõu erikulu kasv läbi aastate olnud suhteliselt tagasihoidlik. Töötleva tööstuse konkurentsivõime säilitamine on majandusele eriti oluline, kuna suur osa töötleva tööstuse toodangust eksporditakse. 2008. aasta I poolaastal kallines reaalne töäjõu erikulu töötlevas tööstuses keskmiselt 3,4%.

TÖÖTURU INSTITUTIONAALNE ARENG

Seoses majandusarengu kehvena väljavaatega loobutakse 2009. aastal mitmest varem pla-
neeritud sotsiaaltoetusi puudutavast sammust. Näiteks kolmandale ja igale järgnevale lapsele
mõeldud lapsetoetuse tõusust ning ka varem kavandatud lapsehooldustasu suurendamisest
praeguselt 600 kroonilt 800 kroonile, mida makstakse vanemahüvitise maksmise lõppemisest
kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni.

Ära jääb ka töötutoetuse tõus praeguselt 1000 kroonilt 1700 kroonile. Aastaid oli see 400
krooni kuus, tõustes viimase kahe aastaga ligi 1000 kroonini. Töötutoetust on õigus saada
töötul, kes on töötuna arvelevõtmisele eelnenud 12 kuu jooksul olnud vähemalt 180 päeva
hõivatud tööga või tööga võrdsustatud tegevusega ja kellel puudub sissetulek töötutoetuse
ulatuses. Töötutoetust makstakse kuni 270 päeva. Alates 1. jaanuarist 2007 on kõigil regist-
reeritud töötutel õigus ka ravikindlustusele.

Samuti loobutakse koolitoetusest, mida makstakse üks kord aastas. Tänavu oli see summa
450 krooni.

Valitsus otsustas külmutada tulumaksumaksureformi ehk lükata tulumaksumäära alandamise
ja tulumaksuvaba miinimumi tõstmise aasta võrra edasi. Alates 2009. aastast tõstetakse
käibemaksuerisused perioodikale, raamatutele ja ravimitele seniselt 5%lt 9%le ning erisused
kultuurile 18%le.

Pensionid

Õigus vanaduspensionile on isikul, kes on saanud 63aastaseks ja kellel on vähemalt 15 aast-
tat Eestis omandatud pensionistaaži. Seaduses sätestatud vanusepiir kehtib meestel alates
2001. aastast; naistel täitub see 2016. aastaks, kui jäävad pensionile 1953. aastal sündinud
naised. Naiste pensionile jäämise ea järkjärguline võrdsustumine meeste omaga toimub
pooleaastase vanusetsükliga¹⁶.

2008. aasta 1. jaanuaril elas Eestis 381 121 pensioni saavat inimest, neist 63% naised.
Pensionisaajate osakaal rahvastikus moodustas 2008. aasta alguses 28,4% ning see on
pensionireformijärgsete aastate jooksul pidevalt kasvanud (2000. a 27,6%). Üle 75% pen-
sionisaajatest moodustavad vanaduspensionide saajad, keda 2008. aasta alguses oli kokku
290 903 (677 vähem kui aasta tagasi).

Keskmine arvestuslik pension¹⁷ oli 2008. aasta II kvartalis 4100 krooni, olles kasvanud

---

¹⁶ See tähendab, et kui 1947. aastal sündinud naistel tekkis pensionile jäämise õigus 60aastaselt, siis 1948. aastal
sündinud naistel on see 60,5aastaselt jne.

¹⁷ Arvestus hõlmab kõiki liike pensione.

8 aastaga 2,93 korda. Viimasel aastal oli keskmise pensioni kasv senistest suurim (II kvartalis 29,8% a/a). Vanaduspension oli keskmisest pensionist 11% kõrgem ehk 4555 krooni kuus, kusjuures 2001. aastal oli erinevus keskmise pensioniga võrreldes 6,2%. Arvestades palgatulude ja inflatsiooni aeglustumist kujuneb pensionitõus ka 2009. aastal palgatulude kasvust kiiremaks.¹⁸

2009. aastal muutub pensionide väljamaksmise kord ning pensionid ja riiklikud toetused hakkavad laekuma pangaarvele. Kojukande võimalus riigi kulul jääb alles vaid erandkorras või siis peab inimene selle eest ise maksma.

2008. aasta 1. septembril jõustus Eesti-Läti lepe, mis reguleerib pensioni maksmist NSVLi aegse perioodi eest. Kokku puudutab lepe ligi tuhandet inimest Eestis ja Lätis. Uue leppe alusel hakkab pensioni maksuma see riik, kus inimese omandatud kindlustusperiood on pikem. Kui mõlemas riigis on töötatud täpselt sama kaua, siis maksab NSVLi tööstaaži eest see riik, kus inimene oli viimati kindlustatud. Euroopa Liidus järgitakse üldist põhimõtet, et erinevates riikides töötades saab inimene pensionile jäädes pensioni igalt riigilt, vastavalt seal töötatud ajale.

Vanemahüvitis

2009. aastast tõuseb vanemahüvitis nii nende jaoks, kes saavad hüvitist alampalga määras, kui ka nende jaoks, kes saavad hüvitist maksimummääras.

Kõige rohkem on hüvitise saajate hulgas neid, kes saavad hüvitist oma varasema palga suuruses – neid on 55% hüvitise saajatest. Kui vanem ei käinud varem tööl, määrati talle 2008. aastal hüvitist 3600 krooni. Järgmisel aastal tõstetakse see summa 4350 kroonini. Kui vanem käis tööl, aga keskmine palk oli alampalgast väiksem, saab ta hüvitist alampalga määras.

Valitsus kinnitas eelneva aasta andmete alusel Eesti keskmiseks sotsiaalmaksuga maksustatava ühe kalendrikuu tulu suuruseks 10 234 krooni, mis on alus 2009. aasta ühe kalendrikuu vanemahüvitise maksimaalse suuruse arvutamisel. Maksimaalne hüvitise suurus 2009. aastal on ühe kalendrikuu tulu kolmekordne suurus ehk 30 729 krooni. See on 5520 krooni võrra ehk 21,9% suurem kui aastal 2008 (25 209 krooni). Maksimummääras hüvitise saajaid on sel aastal juulikuu seisuga 4,9%.

Palga alammäär

Eesti Ametiühingute Keskliit (EAKL) otsustas taotleda kahepoolsetel läbirääkimistel Tööandjate Keskliiduga üleriigilise palga alammäära tõstmist 2009. aastal 5250 kroonini kuus ehk

---

¹⁸ Arvestus põhineb 2008. aasta sotsiaalmaksu laekumise ja inflatsiooni andmetel.

31,40 kroonini tunnis. Seega plaanitakse alampalka suurendada 900 krooni võrra (20,7%) võrreldes täna kehtiva 4350 krooniga.

EAKL pidas vajalikuks jätkata alampalga tõstmist kiiremas tempos, kui kasvab keskmine palk. Nende lähim eesmärk on suurendada alampalga osakaalu keskmises palgas 37%ni praeguse kolmandiku asemel. Täiendavate põhjustena toodi välja ka ees ootav ravimite hinnatõus, kavandatavad maksutõusud, aga ka riikliku koolitoetuse kaotamine. Oluliseks peeti sedagi, et palgatõus toetab sisenõudlust ja üldist majanduskliima parandamist. Tööandjate Keskliit ei ole veel oma ametliku numbriga välja tulnud, kuid kommentaarides peeti loogiliseks 100–150kroonist alampalga tõusu.

Tööturupoliitika võrdlus

Eurostati andmetel kulutas Eesti kolme aasta eest Euroopa Liidu riikide võrdluses suhteliselt kõige vähem tööturupoliitika meetmetele. Kui Euroopa Liidus keskmiselt eraldati 2005. aastal töötute ja teiste halvemas olukorras olevate elanike tööturule naasmiseks suunatud meetmetele 2,11% SKPst, siis Eestis oli see näitaja 0,19%.

Kõige suuremad kulud tööturupoliitikale olid Taanis (4,1% SKPst), Belgias (3,5%) ja Hollandis (3,4%). Lätil kulutas tööturumeetmetele 0,54% ja Leedu 0,34% SKPst.

Eurostati meetodika kohaselt hõlmab tööturupoliitika kolme liiki kulutusi: tööturu teenuseid, meetmeid ja toetusi. Euroopa Liidus keskmiselt oli nimetatud liiki kulutustele 2005. aastal eraldatud vastavalt 0,23%, 0,53% ja 1,36% SKPst. Eesti vastavad näitajad olid 0,02%, 0,05% ja 0,12% SKPst.

KOKKUVÕTE

- 2008. aastal on põhiküsimuseks tõusnud majanduse edasise jahtumise kulg ja kestus. Seejuures mängib edasise arengu puhul olulist rolli tööturu reaktsioon.
- Tööpuuduse näitaja ei ole praegusele majanduslangusele seni veel reageerinud ning tööpuuduse määr 2008. aasta II kvartalis hoopis alanen (4,0%ni). Lähitulevikus tõetus tõenäoliselt suureneb, kuigi märksa vähem kui varem. Viitaeg peaks jääma 2–6 kvartali piiresse.
- Hõivatute arv ja tööhõive määr peaksid samuti olema nõudluse vähenemisega rohkem kooskõlas. Teises kvartalis vähenes hõive vaid 0,3%, samal ajal kui majanduslangus oli -1,1%. Ühe eripärana tuleb välja tuua ka see, et majandusaktiivsuse langus tõi esialgu kaasa vaid vabade töökohtade vähenemise ehk tööjõupuuduse leevenemise, mitte niivõrd hõive alanemise.

- Tööjõunõudluse kiire kasvu aastatel on Eesti hõive tõusnud suuresti ka nende elanike toel, kellel oleks väiksema tööjõunõudluse korral tööd raskem leida. 2008. aasta II kvartalis hakkas mitteaktiivsete inimeste arv taas kasvama, eelkõige pensioniealiste seas.
- Palgakasvu liigne kiirenemine, mis on viimastel aastatel ületanud tootlikkuse kasvu, tekitab muret tööjõuhinna paindlikkuse suhtes. Majandustsükli pöördudes on siiski ka palgakasv hakanud aeglustuma. Palgakasvu suure inertsuse tõttu peaks tootlikkuse kasvuga tasakaalu saavutamise võtma aega 6-8 kvartalit. Erasektoris on palgakasvu aeglustumine olnud kiirem.
- 2008. aasta esimesel poolel jätkus ka reaalsalga kasvu kohandumine. Kui eelnevalt oli liigkiire sisenõudluse kasvu peamiseks põhjuseks 15%ni ulatuv reaalsalga kasv, siis hiljem hakkas palgakasvu tempo vaibuma. Esiatku pidurdas kasvu vaid kiirenenud inflatsioon, kuid hiljem lisandus sellele ka nominaalse palgakasvu aeglustumine. Juunis alanes reaalsalga kasvutempo juba 1,1%ni.
- Reaalse tööjõu erikulu kasv pöördus samuti II kvartalis, aeglustudes 5,3%ni (aasta tagasi oli see 10,8%). Kuna nominaalne tootlikkuse kasv ei ole samal ajal kiirenenud, vaid hoopis aeglustunud, oli reaalse tööjõu erikulu kasvu alanemine seotud vaid veelgi kiirema palgakasvu pidurdumisega.
- Praegusel arenguetapil on tähtis, et nominaalne palgakasv taanduks veelgi. Kuna tööturul on raske majandusaktiivsuse langusele hõive ja töötuse kaudu paindlikult reageerida, peaks suurem korrektsioon toimuma just palgakasvu puhul.
- Uue Tööturuseaduse kiire menetlemine ning vastuvõtmine on väga aktuaalne. Maailmahindade järsud tõusud ja majandustsükli muutused on paratamatud. Küll aga on meie endi võimuses suurendada Eesti majanduse võimekust nendele paindlikult reageerida. Seejuures on eriti oluline tööturu paindlikkus, et tööjõuressursi paremini kasutada. Pikemas perspektiivis peaks see tagama majandusaktiivsuse tõusu ning sissetulekute kasvu.

Tabel 9. Eesti tööturg

			2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Rahvastik (1. jaanuari seisuga)	tuhad		1351,1	1347,0	1344,7	1342,4		
15–74aastaste hõiveseisund		2003	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Tööjõud	tuhad	660,5	659,1	659,6	686,8	687,4	685,2	683,9
hõivatud	tuhad	594,3	595,5	607,4	646,3	655,3	656,5	656,6
töötud	tuhad	66,2	63,6	52,2	40,5	32,0	28,7	27,3
Mitteaktiivsed	tuhad	387,4	388,7	389	362,3	359	357,6	358,9
Kokku	tuhad	1047,8	1047,8	1048,6	1049,1	1046,4	1042,8	1042,8
Tööjõus osalemise määr	%	63,0	62,9	62,9	65,5	65,7	65,7	65,6
Tööhõive määr	%	56,7	56,8	57,9	61,6	62,6	63,0	63,0
Töötuse määr	%	10,0	9,7	7,9	5,9	4,7	4,2	4,0

Hõivatud tegevusala järgi		2003	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Põllu- ja metsamajandus, kalapüük	tuhat	36,7	35,0	32,2	31,1	30,9	26,1	25,0
Mäetööstus	tuhat	5,7	8,0	5,9	5,2	5,5	5,8	6,8
Töötlev tööstus	tuhat	134,1	140,9	139,5	136,4	134,8	143,5	151,0
Elektri-, gaasi- ja veevarustus	tuhat	10,2	12,0	12,5	12,4	9,5	8,5	9,7
Ehitus	tuhat	42,9	46,8	48,7	62,8	80,9	79,9	84,4
Hulgi- ja jaekaubandus	tuhat	80,8	80,0	80,6	88,7	88,1	94,8	85,7
Hotellid ja restoranid	tuhat	17,4	16,2	22,1	22,3	22,8	21,7	25,7
Veondus, laondus ja side	tuhat	56,2	51,5	54,6	61,5	58,4	50,8	56,6
Finantsvahendus	tuhat	7,6	7,9	6,9	7,3	9,4	9,7	8,7
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	tuhat	44,4	39,4	46,4	48,1	49,5	48,5	45,5
Avalik haldus ja riigikaitse	tuhat	34,5	36,9	37,2	39,0	39,2	38,8	36,7
Haridus	tuhat	56,9	54,5	54,9	58,5	54,5	63,9	57,4
Tervishoid	tuhat	36,4	37,5	35,0	37,5	36,4	29,4	31,1
Muud tegevusalad	tuhat	30,4	28,8	31,1	34,3	35,6	35,2	32,4
Töötud töötus- perioodi kestuse järgi		2003	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Vähem kui 6 kuud	tuhat	25,6	21,2	18,6	15,7	13,4	14,5	12,4
6–11 kuud	tuhat	10,2	9,2	5,7	5,3	2,8	3,2	5,4
12 kuud või rohkem	tuhat	30,4	33,2	27,9	19,5	15,8	11,0	9,5
24 kuud või rohkem	tuhat	20,1	21,5	18,2	11,4	8,9	7,8	5,9
Mitteaktiivsed põhjuse järgi		2003	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Õpingud	tuhat	119,5	123,1	126,1	124,4	117,7	115,3	113,7
Haigus või vigastus	tuhat	44,9	43,3	47,0	51,3	51,8	54,6	54,1
Rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkus	tuhat	22,7	27,2	27,1	23,8	26,5	27,9	28,3
Vajadus hoolitseda laste või teiste pereliikmete eest	tuhat	14,8	13,7	14,0	13,9	13,6	15,9	13,8
Pensionaariiga	tuhat	152,8	149,4	145,4	129,5	132,9	128,6	136,4
Heitunud isikud (kaotanud lootuse tööd leida)	tuhat	18,1	17,7	14,7	7,2	7,3	5,4	4,5
Muud põhjused	tuhat	14,5	14,4	14,6	12,2	9,2	10,0	8,1
Tööjõud haridustaseme järgi		2003	2004	2005	2006	2007	I kv 2008	II kv 2008
Esimene tase ja vähem	tuhat	71,6	73,2	65,1	75,3	72,5		
Teine tase	tuhat	383,7	375,6	367,4	376,4	383,4		
Kolmas tase	tuhat	205,1	210,3	227,0	235,0	231,5		
keskeriharidus	tuhat	71,0	70,0	67,6	70,5	70,3		
kõrgharidus	tuhat	134,1	140,4	159,5	164,6	161,2		